

ชื่อวิทยานิพนธ์ การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในจังหวัดยโสธร

ผู้วิจัย นางสาวปณิธิ ระวังดี **รหัสนักศึกษา** 2559001215 **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2) รองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน

ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร (2) การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร (3) ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร (4) แนวทางพัฒนาเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือกรรมการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดยโสธร กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง กลุ่มที่ประเมินศักยภาพในระดับดี จำนวน 48 กลุ่ม ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 240 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า (1) คณะกรรมการกลุ่มมีอายุเฉลี่ย 48.12 ปี มากกว่าครึ่งจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เกือบครึ่งเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน มีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีการรับรู้ข่าวสารจากสื่อบุคคล โดยรับรู้จากผู้นำหมู่บ้านในระดับมาก รองลงมาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระดับปานกลาง ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 56,395.83 บาท/ปี รายได้ส่วนใหญ่มาจากการทำนา (2) คณะกรรมการกลุ่มทั้งหมด เห็นว่าการก่อตั้งกลุ่มเกิดจากผู้นำชุมชนและการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ ที่มาของทุนเกิดจากทรัพยากรของชุมชน ทุนทางปัญญา และการระดมทุนของสมาชิก สมาชิกเกือบทั้งหมดมีการเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง ในการดำเนินกิจกรรม คณะกรรมการกลุ่มเกินครึ่งใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น ส่วนมากใช้แหล่งงบประมาณจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีการจำหน่ายสินค้ามีทั้งปลีกและส่ง โดยฝากขายร้านค้าชุมชน (3) ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการพัฒนาเครือข่าย คณะกรรมการเห็นว่ามีผลในระดับมากทั้งในด้านการจัดการเครือข่าย ด้านนโยบาย และ ด้านการปฏิบัติงานตามโครงการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของเจ้าหน้าที่ (4) คณะกรรมการกลุ่ม เห็นด้วยในแนวทางพัฒนาเครือข่ายในระยะต่างๆ ในระดับปานกลาง โดยในระยะเตรียมการ เห็นว่าควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เกิดเครือข่าย จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร กำหนดการประชุมร่วมกัน สนับสนุนทรัพยากรซึ่งกันและกัน ในระยะก่อตั้ง เห็นว่าสมาชิกควรมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน มีการคัดเลือกกรรมการบริหารเครือข่าย จัดทำระเบียบข้อบังคับเครือข่าย ระยะดำเนินการกิจกรรม เห็นว่าต้องมีการร่วมประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ กำหนดแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดร่วมกัน สนับสนุนทรัพยากรร่วมกัน ติดต่อประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง เพิ่มพูนความรู้ให้กับสมาชิกของเครือข่าย และระยะขยายเครือข่ายคณะกรรมการเห็นว่าควรมีการเชื่อมโยงด้านการบริหาร ด้านการตลาด ด้านความรู้ ด้านการวางแผนงาน ด้านกระบวนการจัดการสินค้า สร้างแรงจูงใจ และสร้างผู้นำรุ่นใหม่ (5) ปัญหาที่พบ คือกลุ่มไม่สามารถรวมตัวกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายได้ ต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐช่วยประสานงานอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับพื้นที่และระดับเครือข่าย ทั้งนี้ควรเริ่มตั้งแต่การจัดเวทีประชาคม จัดให้มีเวทีพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกัน

คำสำคัญ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ อาหาร จังหวัดยโสธร

Thesis title: The Development of Network Community Enterprises and Processing Food and Product
Community Enterprises in Yasothon Province

Researcher: Mrs. Supranee Rawangdee; **ID:** 2559001215;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Benchamas Yooprasert, Associate Professor; (2) Bumpen Keowan,
Associate Professor; **Academic year:** 2013

Abstract

The objectives of this study were (1) to study social and economic state of committee of community enterprise groups in processing food and food products in Yasothon Province; (2) to study their opinions on the operation of the community enterprise groups; (3) to study their opinions on factors affecting the development of the community enterprise group network; (4) to study their opinions on guidelines for developing the community enterprise group network; and (5) to study their problems and suggestions on the development of the community enterprise group network.

The population in this study was the committee of community enterprise groups in processing food and food products in Yasothon Province who were in 48 community enterprise groups the competency of which was evaluated to be at good level. The 240 samples were selected by using specific random sampling methodology. The data collecting process was to interview the studied committee. The statistical methodology used to analyze the data by computer programs were frequency, percentage, mean, maximum value, minimum value, and standard deviation.

The findings of this study were as follows: (1) the average age of the studied committee was 48.12 years. More than a half of them were educated at higher secondary level. Almost all of them were married. Almost a half of them were a member of the village fund and they were on the committee of the village fund too. And all of them were on the committee of their community enterprise group. They had been transferred information on the community enterprise groups from personal media such as village leaders at much level and agricultural extension officials at medium level. Their main occupation was a farmer. The average of their family income was 56,395.83 baht/year. Most of their income were obtained from their doing rice farming. (2) the community enterprise groups were formed by community leaders and the support from related government sectors at the most level. Most of their capital was derived from community resources, local wisdom, and gathering shares from their members. Almost all of their members attended every meeting. More than a half of their activity operation used raw materials in the local. And most of their budget was taken out from the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. Their processing food products were distributed both retail and wholesale, and their products were mostly found and bought at community shops. (3) The Committee has agreed that the major factors affecting the development of the Community Enterprise will be the ability of the members to follow Policy and Project Direction implemented by the Management of the Enterprise. (4) The Committee Members have agreed to develop the Enterprise in phases. The preparation phases should include announcing that the Enterprise will be formed. Organizing activities to share knowledge and share ideas amongst members. Organizing regular meetings to discuss and support each other. In the Creation Phase, Members should be defining Common Goals, selecting members to be on the Management Committee and Create Guidelines and Regulations of the Enterprise. The Operational Phase should include regular meetings amongst Management and Members, including ideas on planning the direction of the Enterprise then implementing those ideas by following the plans that were agreed upon. By grouping resources together along with frequent Communication, Coordination and Leadership will enhance knowledge to Members. During the Expanding Phase, the Committee has agreed that there should be connection between Management, Marketing, Knowledge and Plans of Operations, Process of Production Management, Increased Morals and to create new Leaders amongst Members. (5) Problems faced were; Group was not able to come together to form the Network. As a result they regularly required Government Officials to help with Coordination of the Local to Network level. They have suggested that the Community should hold a meeting to exchange different Ideas and Knowledge amongst members in order to have strong connection within the Network.

Keywords: Development of Community Enterprise Group Network, Processing Food and Food
Product, Yasothon Province

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จาก อาจารย์ฐวัฒน์ พานิชโยทัย ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดต่างๆ ตลอดจนการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์นี้จนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ในแขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ทุกท่านที่ให้ความรู้ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราชที่อำนวยความสะดวกทุกด้าน เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานวิสาหกิจชุมชนทุกอำเภอ ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ และขอขอบคุณคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารทุกท่านที่สละเวลา ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล อันเป็นประโยชน์ยิ่งในการเขียนวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอบคุณกำลังใจ แรงใจที่มีคุณค่ายิ่งจากครอบครัว พ่อแม่ สามิและลูก ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจ ขอขอบคุณผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ที่มีความปรารถนาดีอำนวยความสะดวกชี้แนะและให้ความช่วยเหลือในทุกด้าน จนทำให้ก้าวมาถึงวิทยานิพนธ์ ซึ่งบ่งชี้ถึงการสำเร็จการศึกษาตามที่มุ่งหวัง ตลอดจนกำลังใจจากเพื่อนๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจและที่อำนวยความสะดวกในการทำวิทยานิพนธ์ตลอดมา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หรือด้านอื่นๆ ต่อไป ขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

สุปราณี ระวังดี

กรกฎาคม 2557

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน	8
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	13
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม การดำเนินงานกลุ่ม และเครือข่าย	14
สถานการณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดยโสธร	26
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	36
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	36
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	37
การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
การวิเคราะห์ข้อมูล	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	42
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของคณะกรรมการต่อการดำเนินงาน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน แปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในจังหวัดยโสธร	50
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นคณะกรรมการต่อบัณฑิตจบใหม่ที่มีผลต่อการพัฒนาเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในจังหวัดยโสธร	54
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของคณะกรรมการต่อแนวทางการพัฒนาเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนจังหวัดยโสธร	59
ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จังหวัดยโสธร	63
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	69
สรุปการวิจัย	69
อภิปรายผล	76
ข้อเสนอแนะ	80
บรรณานุกรม	83
ภาคผนวก	86
แบบสอบถาม	87
ประวัติผู้วิจัย	99

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดยโสธร.....28
ตารางที่ 2.2	วิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดยโสธรที่อยู่ในระดับดี.....28
ตารางที่ 3.1	แสดงจำนวนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดยโสธร ระดับดี..... 37
ตารางที่ 4.1	อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส 43
ตารางที่ 4.2	จำนวนสมาชิกครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม ตำแหน่งทางสังคม..... 44
ตารางที่ 4.3	แหล่งความรู้และระดับความรู้ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน..... 45
ตารางที่ 4.4	อาชีพครัวเรือน แรงงานในครัวเรือน..... 47
ตารางที่ 4.5	รายได้ภาคเกษตร 48
ตารางที่ 4.6	รายได้นอกภาคเกษตร 48
ตารางที่ 4.7	รายจ่ายภาคเกษตร รวมรายจ่ายภาคเกษตร รายได้-รายจ่ายในการเข้าร่วม กิจกรรม 49
ตารางที่ 4.8	แหล่งกู้ยืมของกรรมการกลุ่ม 50
ตารางที่ 4.9	การก่อตั้งกลุ่มกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดยโสธร 50
ตารางที่ 4.10	ที่มาของทุนในการประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูป และผลิตภัณฑ์อาหาร 51
ตารางที่ 4.11	การประชุม วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม และลักษณะการผลิต 51
ตารางที่ 4.12	แหล่งวัตถุดิบ แหล่งงบประมาณ การจัดหาตลาด การจำหน่าย และการจัดสรรผลประโยชน์..... 52
ตารางที่ 4.13	ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน 54
ตารางที่ 4.14	ความคิดเห็นต่อเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน..... 59
ตารางที่ 4.15	ปัญหาและระดับความรุนแรงของปัญหาในการดำเนินงาน..... 64
ตารางที่ 4.16	ข้อเสนอแนะ..... 67
ตารางที่ 5.1	ประเด็นบางส่วนและข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดยโสธร.....80

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย5

